
I Høstens Dage

Oversat til nyere dansk af Jesper Valeur Mogensen

Et skuespil af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

I Høstens Dage	4
Oversat til nyere dansk af Jesper Valeur Mogensen	4
Metadata om værket	4
Titel	5
1. Akt: I.	5

I Høstens Dage

Oversat til nyere dansk af Jesper Valeur Mogensen

Kilde *I Høstens Dage* oversat til nyere dansk af Jesper Valeur Mogensen.

Indledning

Næsten samtidig med 1. Verdenskrigs udbrud i sensommeren 1914 begyndte Kaj Munk en ny og stærkt udviklende periode af sit liv som elev ved Nykøbing Falster Katedralskole, der i Munks erindringsbog *Foraaret saa sagte kommer* (1942) fremstilles som et åndsforladt sted.

I dette korte dramatiske forsøg og i dets modstykke *Rasmine* fra 1915 har Munk især bestræbt sig på at fremstille det lollandske bondemiljø så realistisk eller autentisk som muligt ved at skrive på lollandsk dialekt (lollikmål). Selv om Munk siden hen, bl.a. i de 'jyske skuespil' som fx *Havet og Menneskene* (1929), anvender dialektale træk, står de to 'Lollandsstykker' som noget af det sprogligt set mest særprægede, Munk har skrevet, og derfor har vi vedlagt en oversat version af skuespillene på mere almindeligt dansk, som kan lette tilegnelsen. Måske skal man bemærke, at Munks nære fremstilling af dialekt og bondemiljø vidner om en stor kærlighed hertil og et voldsomt savn heraf, da Munk med sin begyndelse på katedralskolen samtidig begyndte sit voksenliv og for første gang var flyttet hjemmefra.

Skuespillene giver indsigt i, hvordan Munk arbejdede i forfatterskabets tidligste stadier og viser hans spirende talent for replikkunst samt en begyndende tematisk udforskning af magtmennesket. Genre- og handlingsmæssigt kan skuespillene dog ikke hyldes som stor kunst – Munk selv betegnede dem som 'dette narreværk', hvilket således refererer både til det, at der var tale om et forsøg, og det at der var tale om en lavkomisk farce.

En sammenligning af de to skuespils persongallerier viser, at flere navne går igen, et træk som Kaj Munk muligvis har overtaget fra *commedia dell'arte*-traditionen eller Holbergs komedier.

I Høstens Dage

Oversat til nyere dansk af Jesper Valeur Mogensen

1. Akt: I.

Simpel møbleret Stue. Paa Bordet en Voxdugsdug, hvorpaa en Øldunk, et Saltkar og stort Fad med Smørrebrød. Morten, en høj, tør, midaldrende Mand med gnavent Udseende kommer ind. Han ser Fadet, mønstrer Brødet og studser.

- (1) MORTEN: raaber: Rasmine, Ra..asmi..ine! Kom her!
- (2) ANE: *(kommer frem fra en Dør, som Morten vender Ryggen til; hun er en sød, lille Nittenaarspige, men kigger frygtsom omkring)* Hvad vil du?
- (3) MORTEN: *(uden at vende sig)* Hvad vil jeg? Jeg vil, at I skal vide, at jeg ved, hvem der er Herre her i Huset, og det er jeg; og naar jeg er det, saa vil jeg sandelig ogsaa regere, og have I retter jer efter, hvad jeg har sagt; er du med paa det, Kone?
- (4) ANE: Ja.
- (5) MORTEN: Jamen saa maa du jo være tosset, dit Utyske, naar du gør det forkerte, skønt at du ved, hvad det rigtige er, sandelig. *(Vender sig om)* Næ, hvad er dog det. *(Med Tordenrøst)* Hedder du Rasmine?
- (6) ANE: Nee..j.
- (7) MORTEN: Jamen, hvorfor i Alverden kommer du saa Tøs, naar jeg siger Rasmine?
- (8) ANE: *(tier)*
- (9) MORTEN: Kan den uopdragne Unge ikke svare, naar din Far snakker til dig. Hvorfor kom du saa?
- (10) ANE: Fordi at Mor...
- (11) MORTEN: Aah, jeg vil ikke høre paa al dit Vrøvl og alle dine Undskyldninger.
- (12) ANE: Jamen du sagde jo...
- (13) MORTEN: *(rasende)* Skal du svare din Far imod, din flabede Ting! Kom her hen, sandelig!
- (14) ANE: *(nærmer sig usikkert)* hvad er der, lille Far?
- (15) MORTEN: Hvem har smurt Brødet i Aften? Har Rasmine?
- (16) ANE: Nej, det... det har jeg, lille Far!

- (17) MORTEN: Ja, det er nydeligt, sandelig! Har jeg ikke paa det allerstængeste forbudt alle Æggemadder i disse dyre Tider? Har du ikke hørt det?
- (18) ANE: (*nølende*) ne..j.
- (19) MORTEN: Hvad har du ikke, din Løgnhals. Naa, har du hørt det?
- (20) ANE: (*klynkende*) Jo, jeg tror nok...
- (21) MORTEN: Og saa ser jeg alligevel Æggemadder her paa den første Tallerken. Nu vidste du, at jeg har været ude hele Dagen, og saa tænkte du kanske heller ikke, at jeg skulle komme hjem til Nadver¹. Det er sandelig nydeligt.
- (22) ANE: (*grædende*) Du maa ikke være vred, lille Far.
- (23) MORTEN: (*aldeles ude af sig selv*) Være vred! Hvad Sat... hva... hva... hvad sagde du, mente jeg? Være vred! Hvad skulle jeg ellers være? Hvad kan det saa nytte, det hele? Hvad kan det nytte, at jeg er en af de helligste i Sognet, at jeg gaar i Kirke hver Søndag, at jeg ikke leverer Mælk til Mejeriet om Søndagen, at jeg har lagt af med at bande og holdt op med at tage mig en lille Knægt, at jeg gaar meget til Møde og kommer sammen med Præstens, hvad kan al det nytte, naar jeg faar saadan et uartig Barn!
- (24) ANE: Jeg er da heller ikke saa forskrækkelig, Far.
- (25) MORTEN: (*snærer*) Hvad er du ikke? For det første gør du lige lukt imod din Fars Formaninger, for det andet vil du ikke svare ham, naar han snakker til dig, for det fjerde er du storsnudet overfor ham, for det femte siger du Løgn, og for det sjette saa er du en nederdrægtig Tøs og meget, meget mere. (*stikker hende en knaldende Lussing*) Du fortjente at faa nogen i din bare Røv, sandelig.
- (26) ANE: Men Far dog...
- (27) MORTEN: Ja, det kan ikke nytte noget, at du græder; den som tæsker sit Barn, elsker det tillige. Og hvis du ikke bliver meget bedre, saa kan du jo heller ikke faa Præstens Søn.
- (28) ANE: (*farer pludselig op*) Den pukkelryggede...
- (29) MORTEN: Ja, jeg er sgu... jeg mener, jeg er saa sandelig ligeglad, hvad enten han er pukkelrygget, eller hvad han er. Han vil gerne have dig, det ved jeg, og hvis Præsten selv ikke har noget derimod, saa bliver det saadan. Færdig!
- (30) ANE: (*hulkende*) Jamen han er jo for daarlig til at arbejde i Jorden, og han er jo for dum til at læse, saa...
- (31) MORTEN: Han kan vel nok blive et og andet, og saa bliver jeg i Familie med Præsten, og Præsten selv er vist en rig Mand, saa der er mange Fordele ved den Historie.
- (32) ANE: Jamen jeg vil ikke...

---

¹Nadver: Bruges på landet om dagens sidste måltid: aftensmaden. Dog kan ordet også bruges i en helt bestemt kristen betydning: ritualet hvor menigheden går til alters og mindes Jesu død. [ODS]

- (33) MORTEN: Du vil lukke din Flab i Tøs; det er det, du vil. Og saa i Morgen, saa gaar jeg op og snakker med Præsten om den Sag.
- (34) ANE: (*skriger*) Jamen jeg siger dig...
- (35) MORTEN: (*klasker hende en svær Lussing til*) Jeg vil ikke have alle dine Indvendinger. Det bliver, som jeg nu har sagt! Færdig! Og saa maa jeg ned i Haven og se og hitte Rasmine, saa vi han faa den Nadver. (*Han gaar ud. Ane bliver, højt hulkende*)
- (36) HANS: (*kommer ind; han er en køn, 30 aarig Karl med 2 klare, skælmske Øjne; han tørrer sig med Skjortærmnet om den sveddækte Pande*) Hør, skal vi ikke snart have noget Nadver... men hvad er dog det, lille Ane.
- (37) ANE: (*hulker voldsommere*)
- (38) HANS: Staar du her og græder, lille Ane, men... men lad dog være min Pige, men Jøsses dog, hvad er der dog?
- (39) ANE: Jeg... er... saa... ulykkelig, Hans.
- (40) HANS: Er du det... jamen jeg... hvad... (*helt forlegen*) kan jeg dog ikke hjælpe dig, Ane? Hvad er der dog sket?
- (41) ANE: Jo... han... han slog mig... og... saa
- (42) HANS: (*slaaer i Bordet*) Slog han dig? Jeg skal mørbanke ham.
- (43) ANE: Jamen her er saa... tosset i Dag, fordi at han... og det.
- (44) HANS: Ja, jeg skal vende op og ned paa ham, den Stymper².
- (45) ANE: Jamen han er jo saa hidsig, saa vi skal jo undskylde ham lidt. At nu er det nok gaaet ham saa meget imod i Dag.
- (46) HANS: Saa? Hvordan det?
- (47) ANE: Jo, for du ved jo, hvordan at det kniber med Høsten...
- (48) HANS: Ja, det skal du sgu nok have Ret i, Ane; for saa vidt, at jeg kan skønne, saa bliver vist hele Resten ødelagt, hvis vi ikke faar den ind i Morgen, og det er vi jo to Mænd for lidt til at kunne.
- (49) ANE: Jamen, jeg kunne kanske hjælpe...
- (50) HANS: Ja, og jeg kunne slæbe for to, saa passede det jo; men hvad glæde har saa vi af det?
- (51) ANE: Jamen, han bliver jo tosset...
- (52) HANS: Han bliver meget mere end som det; han gaar fra Forstanden og bliver skrupravruskendeedderspændt vanvittig, hvis at al Havren gaar hen og bliver ødelagt.
- (53) ANE: Jamen derfor har han ogsaa været ude i begge Sogne i Dag for at faa endnu en Høstmænd, men ikke en eneste var ledig.

---

²Stymper: En ussel og sølle person. [DDO]

- (54) HANS: Det var sgu meget; ja saa gaar det galt i Overmorgen.
- (55) ANE: Jamen, det er derfor, at han er saa gnaven...
- (56) HANS: Og saa skal du have Tæsk.
- (57) ANE: (*begynder at hulke igen*) Jamen det er ikke det værste, der er noget, der er meget, meget værre.
- (58) HANS: Jamen, nu græder du jo igen, lille Ane. Kan det ikke lindre lidt, at du fortæller mig, hvad der er i Vejen. (*rent forlegen*) Du maa ikke græde saadan, lille Ane, saa gør det mig jo saa ondt.
- (59) ANE: Aah! det er forskrækkeligt.
- (60) HANS: Hvad er det da saa?
- (61) ANE: Jo, ser du Hans, i Morgen vil han gaa til Præsten for at faa mig gift med Sønnen.
- (62) HANS: (*farer sammen*) Hvad... hvad vil han? Sønnen? Ham... med Ryggen?
- (63) ANE: (*hulker haabløst*) Ja, det er jo saa sørgeligt.
- (64) HANS: (*forbistret*) Ja, der har vi jo hele hans Hellighed! Det er derfor, at han selv er saa from, at vi andre aldrig tør sætte en lille en i eller tage en Snaps eller saadan noget, det er bare, for han kan gjort sin Datter ulykkelig og sig selv i Familie med de store og faa en fornem og rig Svigerfader. Satan knække hans Hals!
- (65) ANE: Jamen jeg vil ikke have ham, jeg vil ikke have ham; hvad skal jeg dog gøre? Kan du ikke hjælpe mig, Hans?
- (66) HANS: (*raadvild*) Hvordan skulle dog det gaa til? Hvis at jeg havde været en rig Gaardmandssøn og havde været meget pænere og klogere, saa du kunne have brudt dig lidt om mig, saa kunne du kanske...
- (67) ANE: (*ser op*) Hvad er det dog, du siger, Hans?
- (68) HANS: (*ulykkelig*) Ja du maa ikke blive vred, Ane, men det slap saadan ud af mig.
- (69) ANE: Hvad slap ud af dig?.
- (70) HANS: (*med en fortvivlet Kraftanstrengelse*) At jeg gaar her og... og... og holder egentlig saa meget af dig.
- (71) ANE: Holder du af mig?
- (72) HANS: (*ynkelig*) Jamen jeg kan ikke gøre for det, Ane, du maa ikke blive vred!.
- (73) ANE: Vred? Jamen Hans dog! Det var jo det jeg græd over, at jeg skulle skilles fra dig.
- (74) HANS: Ane! (*griber fat i hende*) Ane! (*holder hende ud fra sig*) Ane! (*trykker hende ind til sig*) Hurra! Tralalalala! (*svinger hende frem og tilbage og danser om med hende*) Lad der nu ske, hvad der vil. Nu har jeg faaet den bedste Kammerat i Verden. Nu tør jeg hamle op med hele Helvede, om det skal være.
- (75) ANE: Slip mig, slip mig! Hans, der kommer nogen.

(76) HANS: (*danser videre*) Lad komme, hvad vil! Jeg skal nok staa mig!

Svend, en lille, tynd Fjortenaarsdreng, kommer rendende ind; han tørner mod de dansende, og alle 3 triller om paa Gulvet. Hans springer rask op og hiver Ane med op.

(77) SVEND: (*rejser sig langsomt, gnutter sig og siger muggen*) Naada!

(78) HANS: Ja, det er de Stød, verden giver.

(79) SVEND: Det er en underlig Maner at bære sig ad paa.

(80) HANS: Ja, det er da ikke noget at være muggen over, Dreng; jeg lærte bare Ane at danse Tango.

(81) SVEND: Saa det gaar saadan for sig!

(82) HANS: Op med modet, Dreng!

(83) SVEND: Det kan du sagtens sige.

(84) HANS: Er der dog nu noget i Vejen igen. Jeg kan dog ikke begribe, hvorfor hele Verden ikke er lykkelig.

(85) SVEND: Aah! Hvis du fik Tæsk ude i Gaarden og Puf herinde i Stuen, saa du satte dig paa din Røv begge Steder, saa var du kanske heller ikke saa lykkelig. Men skal vi ikke snart have Nadver? Klokken er halv ni, og jeg har ikke faaet noget, siden den var fire.

(86) ANE: Lad os bare begynde, saa faar Far og Mor æde, naar de kommer.

(87) HANS: Det siger jeg sgu med, Ane! Tralalala!

Jens og Kristen kommer ind

(88) KRISTEN: Det kan sgu snart være paa Tide, at faa noget i Skrutten.

(89) JENS: Ja, det skal gøre godt; jeg troede, at I havde begyndt.

(90) HANS: Nej, vi har haft vigtigere Ting at tænke paa. Lad os bare tage fat; for nu er vi rede med. (*De sætter sig alle 5 og begynder at spise*)

(91) KRISTEN: Hvordan er ellers Humøret hos den gamle i Dag.

(92) SVEND: Ja, det er Mandagshumør, det skal jeg love for.

(93) JENS: Er han ikke hjemme, Ane?

(94) ANE: Jo, han kommer nok lige straks.

(95) SVEND: Sikke saa en Ballade, der bliver her over, at vi er begyndt at æde, før han kom.

(96) HANS: Vi kan da ikke vente hele Natten paa ham. Men Ballade det bliver her sgu, hvordan det saa gaar.

(97) ANE: Sig ikke noget, Hans!

- (98) HANS: Vist skal det frem, min Pige, det skal du ikke frygte for, og vi skal nok faa brygget den Historie rigtig sammen, hvis I bare vil hjælpe til.
- (99) JENS: Hvad drejer det sig om, Hans?
- (100) HANS: Ja, ser I, det er jo saadan for det første en Hemmelighed, forstaar I. Men det kan vel ikke gøre noget, at vi fortæller dem den, Ane, for hvis at de ikke vil hjælpe os, saa kan nok vi to ikke stille meget op.
- (101) ANE: Nej, det har du nok Ret i. (*hun rejser sig og gaar ud*)
- (102) KRISTEN: Naa, hvad er det saa da?
- (103) HANS: Jo, nu skal I høre; i Morgen saa gaar den gamle til Præsten og siger til ham, at nu er Ane her færdig til at giftes, saa nu er der vel ikke noget i Vejen for, at hun kan faa hans Søn.
- (104) KRISTEN og JENS: Ham med Puklen!
- (105) HANS: Ja, Naturligvis.
- (106) KRISTEN: Det er sgu nederdrægtigt skammeligt, skal den kønne Pige have den...
- (107) JENS: Pas lidt paa, du. Hun vil kanske gerne selv have ham. (*Ane kommer ind igen med et Sennepsglas*)
- (108) KRISTEN: Ja, det er jeg sgu ikke bange for at spørge hende selv om. Hør, sig mig engang, Ane...
- (109) HANS: Det behøves ikke. For jeg har paa i Aften at fortælle Morten, at jeg har forlovet mig med Ane.
- (110) KRISTEN: Hvad har du?
- (111) JENS: (*til Ane*) Hvad er det dog, han mener?
- (112) KRISTEN: Nej, nu har jeg dog aldrig hørt til Mage; saa er det nok bedst at ønske til Lykke.
- (113) JENS: Ja, det maa jeg nok med. (*De har alle holdt op med at spise undtagen Svend, der fortsætter ufortrødent*) Men hvad skal dog det blive til?
- (114) ANE: (*henrykt og fortvivlet*) Ja, det siger jeg med.
- (115) HANS: Det skal sgu mageligt gaa.
- (116) KRISTEN: Har du en Plan da?
- (117) HANS: Nej, hvad skulle jeg dog med den?
- (118) JENS: Jamen har du da slet ikke tænkt, hvad der kan ske, naar du siger det?
- (119) HANS: Ja, der kan ske saa meget.
- (120) KRISTEN: Ja, for det første vil han jo slet ikke tro det, naar I siger det, og for det andet vil han straks jage dig ud, rende op til Præsten med det samme og faa sat den første den bedste Dag til Brylluppet.
- (121) ANE: Ja, det er jeg ogsaa bange for. Vi maa vist hellere vente lidt med at sige det, lille Hans.

- (122) HANS: Bliver det bedre, naar vi venter da?
- (123) JENS: Nej, det gør det saamænd ikke.
- (124) HANS: Jamen, hvad skal vi saa gøre. (*Længere Tavshed, Svend tager det sidste Rundtenom*)
- 3
- (125) JENS: (*rækker Haanden frem, men opdager Fadet er tomt*) Nu har det Satans Dreng ædt al Maden.
- (126) ANE: Jeg skal straks komme med noget mere. (*hun gaar ud*)
- (127) SVEND: Der skal ogsaa noget til at staa imod med for alle de Tæsk, men han kan bare prøve ad at give mig en eneste Lussing til, saa skal jeg dog ligegodt skælde ham Hæder og Ære fra... saa nu kommer han (*han propper al Brødet ind i Munden paa engang*)
- (128) MORTEN: (*kommer ind*) Har du husket at vande Køerne til Middag, Dreng?
- (129) SVEND: (*med Munden fuld af Mad*) Ja...ah.
- (130) MORTEN: (*hidsig*) Hvad er det for en Maade at svare paa, din Lømmel? (*klasker ham en Lussing*) Du har da ikke nødig at fraase saadan, din Grovæder! (*sætter sig for Bordenden*) I holder for Resten op i god Tid, Folk.
- (131) HANS: Klokken er jo da snart ni.
- (132) MORTEN: Jamen det er da Høstdage. Nej, i mine unge Dage da var det anderledes; men Tiderne bliver ringere og ringere, og Ugudeligheden tager til alle Vegne, som der staar i Biblen, at den skal. Er I for Resten færdige med at æde?
- (133) HANS: Nej, vi venter paa endnu en Fadfuld!
- (134) MORTEN: Ja, gid alle Folk kunne arbejde, som de kan æde, saa blev der gjort mere.
- (135) HANS: Jeg troede ellers, at naar der blev ædt meget, blev der ogsaa gjort meget.
- (136) MORTEN: Jamen du tror vist saa tit fejl, og for Resten saa strider det ogsaa nok mod Skriften, at Folk siger deres Husbond imod. Men hvor mon dog Pigen bliver af med den Mad, for jeg er sandelig ogsaa blevet sulten? (*Rejser sig og gaar ud*)
- (137) SVEND: (*truer med Haanden efter ham*) Den Lussing skal du faa godt betalt! Gudskelov, han er i Prækehjørnet; for nu har jeg faaet en herlig Plan Nu skal I høre! (*Alle bøjer sig frem, Svend hvisker en hel Del, de nikker begejstrede*) Men naar bare vi fortæller ham, at hele hans gode Havre gaar rabundus, hvis den ikke kommer ind i Morgen, saa skal vi se hans gerrige Sjæl. Sss, nu kommer han igen.
- (138) MORTEN: (*kommer med Brødfadet, sætter det paa Bordet og sig selv ved Bordenden*) Ja, nu kan I begynde forfra (*tager sig selv et Stykke*)
- (139) HANS: Har du faaet skaffet endnu en Høstmand til i Morgen.

³Rundtenom: Betegnelse for et stykke rug- eller franskbrød, afskåret efter brødets tværsnit og ikke delt: en hel skive smørrebrød. [ODS]

- (140) MORTEN: (*affejende*) Det bliver jo min Sag. (*De andre begynder at spise igen*)
- (141) HANS: Ja, vel saa; men det varer ikke ret længe, før vi faar et forskrækkeligt Regnvejr, og vi mangler jo næsten al Havren endnu.
- (142) MORTEN: Det behøver vel heller ikke regne det første
- (143) HANS: Nej, men hvis det holder i Morgen over, saa er det store Ting.
- (144) MORTEN: (*uroilig*) Det ved du vel ikke?
- (145) HANS: Jo, det tyder da alting paa. Og faar vi ikke Havren i Hus, før den Skylle kommer, saa faar vi ødelagt al det dyre Korn.
- (146) JENS: Det bliver jo et rædsomt Tab.
- (147) MORTEN: Jamen vi kan vist ogsaa faa det meste ind i Morgen.
- (148) HANS: Ja hvis vi alle sammen hænger godt i, saa kan det kanske gaa med Nød og Næppe.
- (149) MORTEN: (*barsk*) Jamen det er der vel heller ikke noget i Vejen for, at vi kan.
- (150) JENS: Nej, for det bliver jo et forskrækkeligt Tab.
- (151) KRISTEN: Ja, det er jo slet ikke til at sige.
- (152) MORTEN: (*arrig*) Saa lad dog være med at sige noget derom.
- (153) HANS: Er her dog heller ikke til at faa fat i en Høstmand?
- (154) MORTEN: Nej, jeg har sandelig prøvet alle Vegne.
- (155) KRISTEN: Ja, saa ser det rigtig nok galt ud, hvis ingen af os kan arbejde i Morgen.
- (156) MORTEN: Hvad er det for noget Vrøvl! (*Raaber*) Ane og Rasmine! Hvorfor bliver I derude? Kom herind og faa noget Mad med! I skal vel ikke have andre Retter end dem, vi faar. (*Ane og Rasmine, der ser lille, mager og forskræmt ud, kommer ind og sætter sig hen til Bordet uden dog at spise*)
- (157) HANS: Kan vi dog ikke engang faa en Dreng til at hjælpe os lidt i Morgen?
- (158) MORTEN: Nej, jeg har været alle Steder. Uh – jeg ville ønske, at den Høst var vel overstaaet, at vi snart kunne faa det Bryllup.
- (159) HANS: (*tilsyneladende forbauset*) Bryllup.
- (160) MORTEN: Ja, jeg har tænkt mig, at hun skulle have Præstens Søn. Det er jo altid en Glæde at kunne komme i Slægt med en from og gudfrygtig Herrens Tjener, og han har vist ikke noget imod det, saa det var jo bedst at faa ordnet det saa snart som muligt.
- (161) HANS: (*tørt*) Det er jeg bange for, at der ikke bliver noget af, Morten.
- (162) MORTEN: Hvad...
- (163) HANS: (*uforstyrret*) For hun bryder sig ikke om ham, skal jeg sige dig.
- (164) MORTEN: Jamen er du da...
- (165) HANS: (*som før*) og da jeg ved, at du ikke vil gøre dit eneste Barn ulykkelig for Livstid...

- (166) MORTEN: (*springer op*) Jeg har da...
- (167) HANS: (*som før*) ved at tvinge hende til at tage en, hun ikke vil have...
- (168) MORTEN: (*slaar i Bordet*) Sandelig, sandelig, sandelig...
- (169) HANS: (*som før*) saa anser jeg det for rigtigt at sige dig, at der er en anden en, hun holder af...
- (170) MORTEN: Hvad rager det dig, din Flab? Luk dog din Kæft i! jeg skal da nok uden din Hjælp faa sørget for min Datter, der ikke rager dig det ringeste. Dette her er dog snart for galt. Selv om Tøsen har sladret til dig, saa maa du dog vide, at du gør en stor, stor Synd ved at bære dig saadan ad. Det strider mod alt, hvad der staar i Skriften, og du kan risikere at komme i Helvede for det.
- (171) JENS: Det var sgu svært.
- (172) MORTEN: (*farer op mod ham*) Er du da ogsaa tosset?
- (173) ANE: (*springer op*) Hør, Far...
- (174) RASMINE: (*trækker tilbage i hende, skælvende*) Ti stille, lille Ane! Sig dog ikke noget!
- (175) ANE: Jo, jeg vil sige noget...
- (176) MORTEN: (*strengt*) Ved du hvad, Ane! Du er ikke noget Pattebarn, men du er naaet til skæls Aar og Alder⁴. Og det skal du vide, at jeg er ikke forpligtet til at føde dig her mere; du kan komme herfra, hvad Dag det skal være; for du er her kun som Tjenestepige.
- (177) HANS: Hvad siger du? (*truende*) Er hun her kun som Tjenestepige, der kan komme herfra, hvad Dag det skal være?
- (178) MORTEN: Ja, sandelig; det tør jeg sige, saa tit det skal være...
- (179) KRISTEN: Det var sgu meget! (*Svend hvisker noget til Ane, der forbauset nikker*)
- (180) MORTEN: (*sitrende af Hidsighed*) Sagde du sgu? Har jeg ikke paa det udtrykkeligste forbudt al den Slags her i Huset. Jeg vil ikke have den Banden. Hvis jeg nogensinde hører nogen som helst af mine Folk her i Huset sige en Ed, saa kan han faa sin Opsigelse med det vuns, og skal blive vist væk øjeblikkelig; saadan en Karl har jeg ikke brug for her. Har i forstaaet?
- (181) HANS, KRISTEN, JENS, SVEND og ANE: (*springer alle som een op og slaar i Bordet*) Ja, Satan gale mig saa.
- (182) MORTEN: Hvad? Hvad! Hvad? Hvad! Hvad! Hvad! Hhhvvvva??!!
- (183) HANS: (*gaar ganske rolig hen og kysser Ane paa Munden; Rasmine skriger*) Lad os saa se at komme af Sted!

⁴skæls Aar og Alder: Stående udtryk: skelsår og -alder, som betegner et særligt alderstrin, da et menneske er nået så langt i sin udvikling, at det anses for at være i stand til selv at skønne om sine forhold, fatte beslutninger og tage ansvar for sine handlinger. Betegnelsen gælder især 14–15-årsalderen eller konfirmationsalderen. [ODS]

- (184) MORTEN: Nej! Stop!... hvad... er I... for Satan i... Sandelig... saa!
- (185) HANS: (*gaar hen imod Døren med Ane ved Haanden*) Vi skal snart være ude.
- (186) MORTEN: (*springer hen og stiller sig foran Døren*) Hvad... hvad... er Meningen?
- (187) RASMINE: (*jamrer*) Jøsses Kors dog, der sker vist en Ulykke.
- (188) MORTEN: Luk Kæften, Kælling! Hvad skal al det betyde? Svar!
- (189) HANS: Det skal betyde, at vi vil være ude af Huset inden Aften.
- (190) MORTEN: Ude?
- (191) HANS: Ja, vi vil alle have os en ny Tjenestepads.
- (192) MORTEN: Nej, holdt nu lidt! Man render ikke saadan fra sin Plads.
- (193) HANS: Jo, du har sagt os op, saa maa vi jo flytte.
- (194) MORTEN: Jeg? Sagt op!
- (195) HANS: Jo, du ville jo ikke have Folk i din Tjeneste, du havde hørt bande
- (196) MORTEN: Saa rejs af Helvede til med jer alle sammen!
- (197) KRISTEN: Nej, vi rejser da fra Helvede alle sammen.
- (198) MORTEN: (*griber fat om Haandtaget*) Luk Kæften og rub af med jer, alle 4.
- (199) HANS: (*retter*) Fem!
- (200) MORTEN: Hvad?
- (201) HANS: Du sagde fejl, det bliver fem.
- (202) MORTEN: Saa...aa?
- (203) HANS: Ane gaar med!
- (204) MORTEN: Nej, det bliver Fandeme Løgn! Hvad vil I med hende?
- (205) HANS: Jeg vil gifte mig med hende.
- (206) MORTEN: (*forfærdet og foragtende*) Du?!
- (207) HANS: Ja, jeg skal nok forsørge hende.
- (208) MORTEN: Nej det bliver for Sa...ndelig Løgn. Har jeg faaet overilet mig og faaet sagt et fejl Ord, I kan hænge jer i, saa er jeg dog Herre over mit eget Kød og Blod.
- (209) HANS: (*rolig*) Nej, du er ikke!
- (210) MORTEN: Det skal jeg vise dig, Satan... er... er..., som du er.
- (211) HANS: (*sikker*) Vi her er Vidner til, at du før sagde, at Ane kun var en Tjenestepige, som...
- (212) MORTEN: Ja jeg er saa...
- (213) HANS: (*højere*) ... som kunne komme herfra, hvad Dag det skulle være.
- (214) MORTEN: Ja, saa skrub du af med, din lille Tøjte.
- (215) RASMINE: (*hyler*) Nej, min egen Datter, du maa da ikke...

- (216) MORTEN: Luk Kæften, Kælling, for Satan... er... er... er da faret i dig, skulle man mene.
- (217) HANS: Ja vi er færdige til at gaa.
- (218) MORTEN: (*forbliver foran Døren*) Ja, saa skrub... for Sa... ja, I er... og lad mig... det var dog sandelig til Ballade.
- (219) HANS: Lad os bare komme ud, Morten!
- (220) MORTEN: (*ude af sig selv af Raseri*) Ja komme ud og komme ind! Det er sgu nydeligt. Her midt om Høsten stikker mit eneste Barn og alle mine Folk af, saa jeg sidder ene tilbage med den Hyleso. (*peger paa Rasmine*) Og saa er det mest kreperlige, at det er kun en Tjenestekarl, at min – min Datter render sin Vej med. (*han vakler hen til Bordet og slaar i det med Næverne*) Og her har I to gaaet og horet bag min Ryg, I raadne Liderligheder. Aah! Rub af med jer, og la mig aldrig se jer mere, før jeg i Himlen skal se jer pines i den uudslukkelige Ild og grine af jer.
- (221) HANS: (*med Haanden paa Døren*) Ja, det gør saamænd lige meget, hvor vi kommer, kommer vi bare ikke sammen med dig.
- (222) KRISTEN: Nej, tør du staa inde for, at vi ikke kommer sammen med dig, saa skal vi nok komme paa den rigtige Side.
- (223) MORTEN: Jeg vil ikke høre paa jeres elendige Løgnevrøvl. Rub af! Straks!
- (224) HANS: Har du da ikke mere at sige os?
- (225) MORTEN: Nej, kom ud! Væk i en Fart! Skynd jer! Øjeblikkelig!
- (226) HANS: ja, saa farvel da! (*aabner Døren*)
- (227) MORTEN: Vent lidt.
- (228) HANS: Hvad? Er der mere?
- (229) MORTEN: Ja, tag... tag og sig mig, hvorfor vil I ikke blive?
- (230) HANS: Det vil vi ogsaa gerne.
- (231) MORTEN: Hvad?
- (232) HANS: Vil du bare lade mig gifte mig med Ane.
- (233) MORTEN: Med Ane! Du og Ane! Skrub af! Skrub af!
- (234) HANS: Det skal ske. (*gør et Skridt*)
- (235) MORTEN: Nej, vent lidt! Vent dog lidt!
- (236) HANS: Hvad? Er der mere, du vil sige?
- (237) MORTEN: Ja, jeg vil sige... jeg vil... jeg vil sige... skrub ad Helvede til. (*Han synker ned i en Stol, Rasmine jamrer højlydt, de fem gaar ud*)
- (238) SVEND: (*gaar sidst; i Døren*) Al den gode Havre... og din Datter!
- (239) MORTEN: (*mat*) Lad mig aldrig, aldrig se jer mere. (*Pause; kun Rasmines Hulken høres. Morten springer op og slaar i Bordet*) Hold op med den Støj, dit forbandede Fruentimmer! (*Synker atter ned, Rasmines Hulken gaar over i Snøften; længere Pause*) Rasmine!

- (240) RASMINE: Ja, hvad er der?
- (241) MORTEN: Luk Kæften, siger jeg dig igen! (*Atter længere Pause*) Rasmine! (*hun ser op*) Gaa ud i Gaarden og sig... (*hun rejser sig*) Sæt dig dog ned, for Satan! (*længere Pause, Morten mumler*) Saa stikker hun af og tager ham og kommer aldrig mere her. Al den gode Havre! Jeg bliver jo ødelagt.
- (242) RASMINE: (*opbyder al sit Mod*) Skal jeg ikke hente Hans?
- (243) MORTEN: (*farer op*) Er du gal og tosset, Kælling, er du skingrende tosset? Du har kanske horet med ham ogsaa, hvad vil du ellers her med ham. Aldrig mere vil jeg se ham for mine Øjne, Satan knække hans Hals! (*længere Taushed, Rasmines Snøften begynder igen*) Rasmine!
- (244) RASMINE: (*rædselsslagen*) Nu... nu skal jeg lade være!
- (245) MORTEN: Er du gal, din Mær? Skal du lade være, naar jeg vil have dig til at gøre noget? Hent ham, det Satansbæst!
- (246) RASMINE: (*bliver staaende uvis*)
- (247) MORTEN: Hvad Satan bliver det til? Kommer du af Sted?
- (248) RASMINE: Jamen, jeg ved ikke rigtig, hvem du mener...
- (249) MORTEN: Hvem Satan i det hede, hule Helvede skulle det være uden Hans for Fanden?
- (250) RASMINE: Jamen du sagde jo før...
- (251) MORTEN: (*tordnende*) Hvad!?!

Rasmine forsvinder skyndsomt. Morten synker atter sammen. Kort efter kommer Rasmine igen med Hans. Ane og de tre andre kigger af og til ind gennem den aabne Dør.

- (252) MORTEN: (*mat*) Hør, hvad vil du have for, at I kan blive her Ugen ud?
- (253) HANS: Ane.
- (254) MORTEN: (*tordner*) Hvad?
- (255) HANS: Ane, hverken mere eller mindre.
- (256) MORTEN: Skrub af, for Satan! (*Hans vil gaa*) Vent dog lidt. Hvad vil I have for at blive her i Morgen over.
- (257) HANS: Ane.
- (258) MORTEN: Herut med dig! Straks! (*Hans begynder at gaa*) Jeg byder jer tyve Kroner. (*Hans vedbliver at gaa*) Hører du, tyve Kroner. (*Hans gaar videre*) Tyve Kroner... til... (*fortvivlet*) ... til hver af jer. (*Hans har naaet Døren*) Men saa stop dog og hør dog efter, for Fanden. Din kalveknæede Horekarl, din fattige Lort, hvad bilder du dig ind? (*Hans er kommen ud. Morten slaar om*) Hans, kom lidt tilbage, Hans, jeg har et Forslag. (*Hans kommer tilbage*) Ser du, Hans (*gaar hen og lægger sin Haand paa hans Skulder og siger ynkelig*) jeg er jo snart en gammel Mand og

duer ikke til meget mere; nogen Søn har jeg ikke, det eneste Barn, jeg har, er Ane. Og nu er du jo en fornuftig Karl, saa kan du jo nok forstaa, at naar jeg nu hele Tiden har gaaet og glædet mig til, at min Datter skulle have en Præstesøn, saa er det ikke saadan for mig at opgive det. Men nu skal du bare høre, hvad jeg er kommen til at tænke paa. Se Præstens Søn, han kan jo ikke passe Gaard, og han er jo ogsaa rig nok i forvejen, saa tænkte jeg mig, at du kunne kanske blive saadan en Forvalter eller Bestyrer paa denne Gaard; for du er jo ellers en fornuftig Karl; og saa kunne du vel kanske nok ad Aare faa den til Købs for en billig Penge; og du er jo ellers en køn Karl, saa du kan magelig faa dig en anden net Pige? Var det ikke et godt Forslag? Hvad kan du forlange mere?

(259) HANS: Ane.

(260) MORTEN: (*rasende igen*) Fanden fortære din frække Hals! Tror du, min Datter, en Bondedatter, min Bondedatter skal have en fattig Lus, en dum Stodder, en kalveknæet Husmandsunge? Det skal blive Løgn!

(261) HANS: Ja, jeg tager hende i hvert Tilfælde, og du faar al din Havre ødelagt, det er Forskellen, forstaaer du. Farvel. (*vil gaa*)

(262) MORTEN: (*gaar frem og tilbage og smaasnakker*) Satans til Ballade. Al den gode Havre; Ane faar han alligevel. Det skal blive Løgn! (*Højt og truende*) Jøsses, hvor jeg har lyst til at tæske dig. (*Løfter Haanden; de andre styrter ind*) Tror du, (*sætter Hans den knyttede Næve for Næsen*) at jeg vil bo under samme Tag som dig, gode Karl? Mener du, at du skal være Herre her paa Gaarden, at jeg skal liste rundt her paa Naade? Tror du, at jeg vil leve i samme Hus som dig, der har stjaalet min Datter og ødelagt mine Planer? For hvis du tror *det*, gode Karl, saa tror du morderligt fejl. Inden der er gaaet et halvt Aar, forstaaer du, saa er du gift med Ane, og saa er der bygget et lille Hus paa Enden af den Jord ud mod Vejen, til mig og hende der, (*peger mod Rasmine*) og saa bor du og Ane her paa Gaarden, og saa bor jeg og hun i Huset, og saa svarer du og Ane os en aarlig Indtægt, som vi to kan leve ordentligt af⁵. Forstaaer du? (*Han lader Haanden synke ned*)

(263) HANS: (*forvirret og forbauset*) Men...

(264) MORTEN: Forstaaer du, for Fanden?

(265) HANS: (*rækker rørt Haanden frem*) Tak skal du have, Morten, det skal jeg aldrig glemme dig for, Tak skal du have!

(266) MORTEN: (*ser paa den fremrakte Haand, spytter en vældig Klat i den og vender Ryggen til*)

(267) HANS: (*lyksalig*) Du er en Knop, Svend. Kom lille Ane!

⁵og saa bor du og Ane her paa Gaarden, og saa bor jeg og hun i Huset, og saa svarer du og Ane os en aarlig Indtægt, som vi to kan leve ordentligt af.: Arrangementet kaldes "aftægt", hvilket var en almindelig brugt ordning på landet i ældre tid, som gik ud på at sikre forsørgelsen af overdrageren af en fast ejendom. En aftale om aftægt indebar ofte, at den nye ejer sikrede den tidligere ejer en gård eller bolig i tilknytning til ejendommen og visse ydelser, så længe denne og/eller ægtefællen var i live. [ODS & DSD]

Ane falder ham om Halsen

(268) SVEND: Det mener jeg med. (*Morten forbliver med Ryggen til dem alle*)

(269) HANS: (*kysser Ane igen og igen*) Hurra for Morten!

(270) DE ANDRE: (*trænger sig frem*) Hurra for Morten! Til Lykke! Til Lykke!

Tæppe